

# Şii Yabancı Savaşçılar ve Süleymani Sonrası “DİRENİŞ EKSENİ”

“

Farklı vekil grupları tek ve kapsamlı bir çatı altında birleştirme kabiliyetini özellikle Devrim Muhafızları ve Kudüs Gücü üzerinden başaran İran, Suriye İç Savaşı'yla birlikte bu kez bu tecrübesini çok dilli ve yabancı savaşçılardan beslenen daha uluslararasılaşmış bir vekalet savaşı stratejisine dönüştürme yoluna gitmiştir.

”

**Dr. Gökтуğ Sönmez**

*Güvenlik Çalışmaları  
Direktörü, ORSAM*

**Y**abancı savaşçılar kavramı, tarihsel olarak Balkanlarda 1. Dünya Savaşı öncesi ayaklanmalarından İspanya İç Savaşı'na kadar pek çok tarihsel örnekle geriye götürülebilirse de özellikle 2014 yılındaki Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) 2170 ve 2178 sayılı kararlarla birlikte ortaya çıkan Yabancı Terörist Savaşçı (YTS) kavramıyla birlikte özellikle IŞİD ve el-Kaide'ye odaklanmakla ve böylelikle terörizm vurgusu kuvvet-

lenen bir adlandırmayla sıkça karşımıza çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte yabancı savaşçıların kullanımı ne yalnızca bu örgütlerle sınırlı kalmış ne de bu kişiler sadece terör örgütleri tarafından kullanılmış ya da bu yapıların safalarında savaşmıştır. Bu kitle, Yemen'den Ukrayna'ya çizilebilecek geniş bir yelpazede hem devletlerin “vekalet savaşları”nın hem de devlet-dışı silahlı aktörlerin önemli bir parçasını teşkil etmektedir. İşte yabancı savaşçıların kullanımı konusunda en önemli örneklerden biri, tıpkı el-Kaide ve IŞİD örneklerinde gördüğümüz şekilde, geniş bir coğrafyadan, güncel hedef bölgeye yönelik savaşçı kanalize eden İran ve İran'ın bölgedeki vekil gruplarıdır.

## 1979 Devrimi ve “Direniş Eksenini”nin Doğuşu

1979'daki devrimi takiben, rejimin etki alanını genişletme ya da “Şii Hilali”-“Direniş Eksenini” kurma söylemi kapsamında “vekil grupları” desteklenmiştir. Bu açıdan önemli bir aşama, ABD'nin Irak'a müdahalesinin ardından olmuştur. Irak üzerindeki etkisini 2003'ten sonra adım adım artırmayı hedefleyen İran, resmi bir güvenlik aygıtı olarak tanınacak olan 140 bin civarı

savaşçıya sahip, Şii milis grupları için bir çatı yapı olarak faaliyet gösteren Haşdi Şabi'nin ortaya çıkmasını sağlamış; bu yapıyı Irak hükümeti tarafından maaşları ödenen resmi bir güvenlik aygıtına dönüştürmüştür. Farklı vekil grupları tek ve kapsamlı bir çatı altında birleştirme kabiliyetini özellikle Devrim Muhafızları ve Kudüs Gücü üzerinden başaran İran, Suriye İç Savaşı'yla birlikte bu kez bu tecrübesini çok dilli ve yabancı savaşçılardan beslenen daha uluslararasılaşmış bir vekalet savaşı stratejisine dönüştürme

yoluna gitmiştir. Arap Baharı'ndan sonra Bahrein'den Yemen'e uzanan geniş bir bölge üzerinde etkili olmayı hedefleyen İran, özellikle Şii grupları oluşturmaya ve/ya desteklemeye çalışmıştır. Suriye İç Savaşı bağlamında, sadece sahada değil, aynı zamanda masada da Suriye'ye getirdiği Şii milisler sayesinde en etkili aktörlerden biri haline gelen İran, Şii kimliği ve "vekilleri" yoluyla hem Irak'ı hem

de Suriye'yi şekillendirme noktasında ciddi bir hamle gerçekleştirmiştir.

Şii milis hareketliliğini ülke dışında ortaya çıkarmada ana aktörlerden biri olan Devrim Muhafızları, yasal day-

naklarını İran Anayasası'nın 150. maddesinden alır ve bu madde sayesinde "devrimi ve kazanımlarını koruma" vazifesini yerine getirme maksatlı Kudüs Gücü üzerinden aktif rol oynama imkânına sahiptir. Bu yasal dayanak sayesinde coğrafi sınırlar olmaksızın geniş bir faaliyet yelpazesinden yararlanabilen Devrim Muhafızları; 230.000 kara, 15.000 hava ve 20.000 deniz kuvveti ile bölgede

önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Devrim Muhafızları'nın bir alt birimi olan ve Ocak 2020'de öldürülen Kasım Süleymani tarafından yönetilen Kudüs Gücü (suikast sonrası liderliği İsmail Kani'ye devredilmiştir), yurt dışındaki faaliyetler bağlamında ana aktördür. 15 ila 20 bin arasında mevcudu olduğu düşünülen bu yapı, İran dışındaki askeri faaliyetlerden sorumludur. Bu birimin üyeleri Tahran ve Şiraz'da askeri eğitimlere ve istihbarat eğitime tabi tutulmalarını takiben, Kum şehrinde dini eğitim ve endokrinasyon sürecinden geçmektedirler.

## Suriye'de Şii Yabancı Milisler

Suriye İç Savaşı'nda zaman içerisinde muhaliflerin gücünün artışı ve İranlı kayıplarının artmasıyla birlikte yabancı savaşçıların bölgeye gönderilmesi, Kudüs Gücü'nün önemli taktiklerinden biri olarak öne çıkmıştır. Bu kapsamda Lübnan, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Somali, Fildişi Sahili, Yemen ve Irak'tan da yabancı savaşçıları çatışma bölgelerine aktarmıştır.



Bu çaba sonucunda Hizbullah 10 ila 15 bin, Afganistan tabanlı Fatımiyyun Tugayları 10 ila 12 bin, Irak çıkışlı Nüceba Hareketi 9 bin, Afganistan çıkışlı Ebu el-Fadl el-Abbas Hareketi 4500, yine Irak çıkışlı Ketaib 1500 ve Pakistan çıkışlı Zeynebiyyun Tugayları takribi 1000 savaşçıyla sahada yer almıştır. Bunlara ilaveten her bir yapının organizasyonel ve operasyonel yapısının ve gücünün farklılığı, verilen rakamların bu gruplar tarafından sahada tamamıyla etkin kullanabildiği personel sayısı olup olmadığı gibi soru işaretleri unutulmamalıdır. Bu bağlamda, iç savaşın başlangıcında yaklaşık 200 bin askeri mevcuda sahip Suriye Ordusu'nun mevcudunun 2017 yılı sonunda 20 ile 30 bin arasında olduğu göz önüne alın-

diğında, bu yabancı savaşçılar tarafından verilen desteğin önemi ve rejimin kaybettiği bölgeler üzerindeki kontrolünü yeniden kazanmasında onların rolü daha iyi anlaşılmaktadır.

“

**İran'ın Şii yabancı savaşçıları Suriye sahasına toplama çabası bağlamında hem offline hem de online araçların da finansal motivasyonlar ve vatandaşlık imkanlarıyla birlikte oldukça etkin kullanıldığı görülebilir.**

”

### Motivasyonlar

Özellikle Afgan ve Pakistanlılar özelinde Suriye'ye gelişlerin arkasındaki önemli bir motivasyon, finansal ihtiyaçların yanında

vatandaşlık sorunudur. Bu kişilerin bir kısmı vatandaşlık, ekonomik destek ve çatışmada hayatlarını kaybetmeleri halinde ailelerine verilecek vatandaşlık gibi vaatlerle Suriye'ye gelmiştir. 2016 yılında onaylanan vatandaşlık yasası, bu yabancı savaşçıları Suriye'ye gitme noktasında motive eden önemli bir husustur. İran-İrak Savaşı'nda İran için savaşan ve ölen insanlara -ve ailelerine- vatandaşlık verilmesini öngören yasanın Suriye'de savaşan Afgan ve Pakistanlı savaşçıları da içereceği belirtilmiş; İran'da yaşayan Afganistan ve Pakistan kökenli Şiiiler açısından bu, ülkelerinden çıkmalarına neden olan siyasal, ekonomik ve mezhepsel gerilimlere dönmeme noktasında en etkin araçlarından biri olarak görülerek önemli bir motivasyon sağlamıştır.



İran'ın Şii yabancı savaşçıları Suriye sahasına toplama çabası bağlamında hem offline hem de online araçların da finansal motivasyonlar ve vatandaşlık imkanlarıyla birlikte oldukça etkin kullanıldığı görülebilir. 2013 yılında, Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah Hizbullah, kuvvetlerinin Suriye'deki varlığını ilan etmeden kısa süre önce grup online eleman toplama çabalarını da başlatmıştır. Şam'da bulunan ve uluslararası havaalanına yakınlığıyla da önemli bir stratejik noktada yer alan Seyyide Zeyneb türbesi, bu online çabalarda en çok kullanılan görüntülerden biriydi. Bu sitelerdeki formlarda ve telefon görüşmelerinde kişilerin etnik ve mezhepsel durumu ve aile arka planıyla birlikte sosyal ve ekonomik koşullarını ölçen sorular yöneltilecek gerçekleştirilen bir değerlendirme süreci olduğu anlaşılmaktadır.

“

**Sayısı artırılabilecek bu örneklerden anlaşıldığı üzere İran bölgedeki militan Selefi örgütlere oldukça benzer biçimde Irak ve Suriye'de vekalet savaşlarını yabancı savaşçıların katılımıyla etkin biçimde uluslararasılaştırmış; bu haliyle de çok dilli ve kapsayıcı bir bölgesel vekil ağı kurarak rejimin ayakta kalmasını ve İran'ın masadaki yerinin sağlamlaşmasını hedeflemiştir.**

”

Mayıs 2013'te yalnızca Valie Amr.com, 3200'den fazla insanın Suriye'de savaşmak için kayıt yap-

tığını açıklamıştır. Ghobe.ir web sitesi de gönüllüleri kabul etmiş ve “Suriye sınırında” buluşmaya davet etmiştir. Facebook, yukarıda bahsi geçen pek çok grubun sayfalarının olduğu ve bu sayfalar yoluyla iletişim bilgilerinin toplanmasında ve gönüllülere dağıtılmasında sıkça kullanılan başka bir araçtır.

Örneğin; Irak orijinli Bedir Örgütü, (Mukteda el-Sadr'in amcası olan) Ayetullah Muhammed Bekir el-Sadr ve Ayetullah Ali Hamaney'in fotoğraflarıyla birlikte “Seyyide Zeynep türbesinin savunulması” için gönüllüleri davet eden bir kapak fotoğrafını Facebook sayfası üzerinden paylaşarak kendi sayfasından kullanıcıları iletişim formlarına yönlendirmiştir. Zeynebiyyun Tugayları'nın Facebook sayfasına göre, gönüllülerin 18 ila 35 yaşlarında ve fiziksel olarak hazır olmaları beklenmekte ve savaşa katılacak kişilere ayda 1200 dolar ve her üç ayda bir 15 günlük tatil sağlanmaktadır.

Sayısı artırılabilecek bu örneklerden anlaşıldığı üzere İran bölgedeki militan Selefi örgütlere oldukça benzer biçimde Irak ve Suriye'de vekalet savaşlarını yabancı savaşçıların katılımıyla etkin biçimde uluslararasılaştırmış; bu haliyle de çok dilli ve kapsayıcı bir bölgesel vekil ağı kurarak rejimin ayakta kalmasını ve İran'ın masadaki yerinin sağlamlaşmasını hedeflemiştir. Bu durum neticesinde 2017 yılında Kasım Süleymani ile Hamaney arasındaki bir mektuplaşmada Irak, Suriye, Lübnan, Afganistan gibi ülkelerdeki “kardeşlere” teşekkürler ve minnet iletilmiş; Süleymani'nin ölümü sonrası açık-

lama yapan İran Hava Kuvvetleri Komutanı Ali Hajzadeh ise bu açıklamasını “direnç eksen” olarak adlandırılan Fatimiyyun, Zeynebiyyun, Hizbullah, Haşdi Şabi ve Ensarullah gibi aktörlerin flamaları önünde yaparak İran'ın bölgesel erişiminin altını çizmiştir. Verilen kare, özellikle Süleymani suikastı sonrası ve Kani'nin liderliğinde de İran'ın bu bölgesel erişiminin süreceği mesajını aktarmaktadır.

Burada önemli sorulardan biri, özellikle ekonomik yaptırımların ABD'nin İran ile nükleer anlaşmadan olası tek taraflı çıkışı sonrası sıkışması durumunda İran'ın bu gruplara aktarabileceği fonlardaki azalmanın nasıl bir etkisi olacağı ve Süleymani'nin ölümünün bu mekanizma üzerinde kayda değer bir değişim yapıp yapmayacağıdır. Muhtemeldir ki birinci ihtimalin bölge ve İran'ın bölgesel nüfuzu üzerinde ciddi bir etkisi olabileceken bölgede toplam 280 bin civarı mevcuda sahip, İran ile doğrudan/dolaylı bağlantılı devlet-dışı silahlı aktörün ve bunları merkeze bağlayan mekanizmanın oldukça net biçimde ortaya çıktığı bir noktada Süleyman-Kani değişimi bu “eksen”de önemli bir kırılmaya sebep olmayacaktır. Dolayısıyla böylesi bir kırılma için esas olarak takip edilecek dinamikler; nükleer anlaşma, İran'daki ekonomik koşullar ve İran içerisinde kısmen de ülkenin bölgesel nüfuz için yaptığı harcamalardan dolayı ortaya çıkabilecek protestolar ve/ya karışıklıklar olarak görünmektedir. ■